

МАТЕРИАЛЫ

**I МЕЖДУНАРОДНОЙ
НАУЧНО-ПРАКТИЧЕСКОЙ КОНФЕРЕНЦИИ**

**“НАУКА И ТЕХНОЛОГИИ:
ШАГ В БУДУЩЕЕ – ‘2006’”**

20-31 марта 2006 года

**Том 4
История**

Белгород
Руснаучкнига
2006

ИСТОРИЯ

ИСТОРИЯ УКРАИНЫ

Данилець Ю.В.

Ужгородський національний університет

РАДЯНСЬКА ТОТАЛІТАРНА СИСТЕМА ПРОТИ ПРАВОСЛАВНИХ МОНАСТІРІВ (НА ПРИКЛАДІ ЗАКАРПАТСЬКОЇ ОБЛАСТІ)

Християнство на Закарпатті за науковими дослідженнями має близько 1100 років. Центром релігії, освіти та культури були монастирі. Найдавніші монастирі діяли в Мукачеві, Грушеві, Углі та Драгові, історія яких сягає XII-XIII ст. Після прийняття унії в Ужгороді в 1646 р. центр православного чернецтва переноситься в східну частину Закарпаття – Мараморощину, куди змушені були перебраться православні єпископи. За наказом австрійського імператора Йосифа II у 1788 р. були закриті всі православні монастирі в Мараморошському комітаті.

Православна церква відродилася на початку XX ст. Угорський уряд намагався припинити православний рух. Проти православних вірників було влаштовано два ганебні судові процеси в Мараморош-Сиготі у 1903-1904 рр. та 1913-1914 рр. З входженням закарпатських земель до складу Чехословаччини у 1919 р. під назвою Підкарпатська Русь, православна церква отримала офіційне визнання від державної влади. Станом на 1921 р. православних налічувалося вже більше 60 тисяч. Починають утворюватися чоловічі та жіночі православні монастирі, які знаходилися під юрисдикцією сербської православної церкви.

29 червня 1945 р. в Москві був підписаний договір між урядами СРСР та Чехословаччини про Закарпатську Україну, яка ввійшла до складу СРСР. Згідно рішення Верховної Ради СРСР від 22 січня 1946 р. у складі УРСР була утворена Закарпатська область.

Згідно звіту уповноваженого ради по справам православної церкви при Раді Міністрів СРСР по Закарпатській області П. Лінтура, на території області станом на 7 лютого 1946 р. діяло 7 православних монастирів і 11 скитів. Що стосується культових будівель, то монастирі і скити володіли 10 церквами і 9 каплицями. Загальна кількість православних вірників складала 142 тисяч чоловік.

29 травня 1946 р. Рада Міністрів СРСР прийняла постанову „Про православні монастирі”, яка регламентувала її права і обов’язки. Монастирям, дозволялося займатися тваринництвом, птахівництвом і промислами, мати необхідний сільськогосподарський інвентар, організувати кустарні майстерні. Господарства

монастирів залучалися, починаючи з 1946 р., до обов'язкових поставок державі зерна, картоплі, продуктів тваринництва, за нормами встановленими для одноосібних селянських господарств і приміських державних і кооперативних підприємств даної округи.

У 1950-1951 рр. були скорочені православні скити та монастирі у Колочаві-Горб Міжгірського району, Свобода-Бадов на Берегівщині, та м. Мукачево. У наступні 1952-1953 рр. ліквідували скити в Дубрівці Іршавського району, в м. Хуст-Колесареві, в с. Іза Хустського району. Монахів та монахинь переводили до більших монастирів.

З кінця 1944 р. до 1956 р. за антирадянську пропаганду і агітацію було засуджено п'ять монахів і одну монахиня. Першим серед православних ченців був заарештований ієромонах Юстин (М. В. Сідак). Його звинуватили в ворожому ставленні до радянської влади. Закарпатський обласний суд присудив йому 10 років виправно-трудових таборів з поразкою в правах на 5 років і конфіскацією майна. Покарання він відбував в Унженський табір на станції Сухобезводна, реабілітований у 1992 р.

За зв'язки з групами, що робили опір радянській владі були заарештовані і притягнені до судової відповідальності у 1952 р. монахи Йов (І.Ф. Гапшар), Вікентій (В.О. Орос), Даміан (Д.П. Бонь), послушник Ю.В. Фаркавець і монахиня Магдаліна (М.Ю. Шелемба). Всі вони були звинувачені в антирадянській пропаганді і засуджені до 25 років таборів, звільнені в 1955 р., реабілітовані в 1992 р. У 1956 р. заарештовано ченця Ю.І. Сідлара за написання анонімних листів до радянських органів.

Радянський репресивний режим діяв підло і жорстоко. Фактично всі засуджені до різних строків ув'язнення були невинні в пред'явлених їм звинуваченнях. Злочини, які були нав'язані православним священикам і монахам були необгрунтовані та в основній мірі фальсифіковані. Наприклад у 1960 р. було заарештовано настоятеля чоловічого Преображенського монастиря в Терблї Тячівського району архімандрита Веніаміна (Керечанин). Його звинуватили в спекуляціях з краденим парафіном і засудили строком на 1 рік ув'язнення.

17 листопада 1958 р. виконком Закарпатської обласної ради прийняв рішення про обмеження землекористування монастирів, його продублювали районні ради. Наприклад, Миколаївському чоловічому монастирю (с. Іза-Карпуглаш) із площі 22,26 га землі залишити 1 га; Богородицькому жіночому (с. Липча) із площі 42,21 га землі залишити 3,5 га; Троїцькому чоловічому скиту (м. Хуст-Городилово) із площі 4,5 га землі залишити 1 га; Богословському жіночому скиту (с. Копашнево) із площі 9 га землі залишити 2 га; Михайлівському жіночому скиту (с. Драгово) із площі 12 га землі залишити 1 га. Така секуляризація була проведена щодо всіх православних монастирів, головна її мета підірвати економічно діяльність чернецтва, послабити його місіонерську роль.

Після кампанії проти православних монастирів в 1958-1961 рр. в Закарпатській області із 20 монастирів і скитів залишилося всього два жіночі: в м. Мукачєво та в с. Чумальово Тячівського району, де перебувало біля 150 черниць.

Будівлі ліквідованих монастирів використовувалися радянською владою для різних потреб. На місці Свято-Миколаївського монастиря в с. Іза-Карпуглаш Хустського району спорудили в 70 рр. ХХ ст. тубдиспансер, в м. Хуст-Городило влаштували піонерський табір, а згодом будівлі передали лісокомбінату, в с. Липча та в с. Домбоки відкрили школу-інтернат, в с. Приборжавському – табір відпочинку, в Драгові – базу відпочинку для працівників фетро-фільцевої фабрики.

Харитонов А.И.

Украинская-инженерно-педагогическая академия, г. Харьков

К 50-ЛЕТИЮ ХХ СЪЕЗДА КПСС

Мировая история знает много примеров того, как значимость тех или иных событий адекватно оценивается лишь по прошествии длительного времени. Временная дистанция позволяет нейтрализовать политическую конъюнктуру и личные пристрастия участников событий или их очевидцев, а также тех, кто анализирует происшедшее по горячим следам.

Одним из таких событий стал ХХ съезд КПСС, на котором Н.С.Хрущев выступил со специальным докладом, в котором подверг резкой критике культ личности Сталина. Мотивы, которыми руководствовался Хрущев, до сих пор вызывает споры. Одни считают, что Хрущев таким способом намеревался отомстить Сталину за все обиды и унижения, другие – в этом шаге усматривают проявление изощренности ума и прагматизма Хрущева. Он, по их мнению, одним из первых осознал, что рано или поздно факты многочисленных преступлений сталинского режима станут достоянием гласности. А значит нужно самому сделать первый шаг и задать направление и границы критики. Кстати, Хрущев сам писал в своих воспоминаниях: «Эти вопросы созрели, и их нужно было поднять. Если бы я их не поднял, их подняли бы другие. И это было бы гибелью для руководства, которое не прислушалось к велению времени». Как явствует из этих слов, пульс времени Хрущев услышал и отреагировал на него.

Последствия этого шага вышли далеко за пределы установленные им самим. Они еще раз подтвердили высказывание Гегеля о том, что «люди сами делают свою историю, но не знают, какую».

Хрущев не собирался ликвидировать сталинскую тоталитарную систему как таковую. Он был искренен в своей уверенности в том, что экономические и политические основы этой системы должны оставаться незыблемыми, что они